

Наталія КОНДЕЛЬ-ПЕРМІНОВА

МЕТАТЕАТР НА ПОДОЛІ В КИЄВІ

Анотація. Досліджуються витоки й причини проблемної ситуації, яка виникла в Києві наприкінці 2016 — на початку 2017 років стосовно нової будівлі Театру на Подолі на Андріївському узвозі. Топ-новина, оскільки інформування про те, що саме будуватиметься, не здійснювалося, збурила суспільство й розділило міську громаду на супротивні сторони. Постають класичні питання: хто винен? що робити? Причини проблеми, які мають системний характер, відповідно до розвитку подій розподіляються на три періоди. По чотирьох рівнях (держава Україна, місто Київ, Андріївський узвіз, нова будівля театру) викладаються результати діяльності Робочої групи (членом якої була авторка) з пошуку виваженого і відповідального рішення проблеми. Обґрунтовується пропозиція щодо створення урбаністичного бюро «Офіс розвитку Андріївського узвозу» як пілотного міського проекту розвитку депресивних територій. Насамкінець подається авторський мистецький погляд на проблему у вигляді сценарію театральної вистави у двох частинах.

Ключові слова: будівля театру, конфлікт, Андріївський узвіз, історичне середовище, громада.

Постановка проблеми. Наприкінці 2016 року пострадянський пересічний довгобуд на Андріївському узвозі, 20 у Києві, який постав у непередбаченому вигляді, принципово відмінному від відомого і раніше затвердженого проекту, став топ-новиною, що на довгий час збурила суспільне життя й породила суперечливі ставлення.

Межі цієї проблеми значно ширші за питання естетики новобудови, адже конфлікт, який розгорнувся навколо будівлі Театру на Подолі, є наслідком відсутності інформування громадськості щодо намірів мецената та замовника стосовно передбачуваних змін на стадії завершення реконструкції будівлі театру як важливого міського об'єкту комунальної форми власності.

Цей конфлікт є наочним віддзеркаленням низки проблем, які роками накопичувалися у державі й нагально потребують вирішення. У чинній нормативно-правовій базі відсутні активні суб'єкти архітектурної та пам'яткоохоронної діяльності, об'єднані поняттям «громадянське суспільство» (громадяни, групи інтересів, громадські об'єднання, органи самоорганізації, громадянські ініціативи тощо), а також підприємці, меценати (благодійники) та інші дієві.

Ситуація значно погіршується численними корупційними ризиками, зневажливим ставленням до наявних пам'яткоохоронних норм та законів, навіть до міжнародних хартій, ратифікованих Україною. В результаті Україна безповоротно

втрачає безцінне історичне надбання. Зростає протестний рух громадськості на захист культурної спадщини, історичного середовища та ландшафту міст. Недостатність відкритих фахових дискусій з питань архітектури, збереження історико-культурної спадщини; майданчиків публічної взаємодії громад, влади, бізнесу, експертів стосовно актуальних питань міського розвитку й забудови; відсутність архітектурної та урбаністичної просвіти для населення тільки підсилюють наявні негативні тенденції.

Все відчутнішою стає суспільна вимога стосовно дотримання всіма суб'єктами архітектурно-містобудівної діяльності державних законів і норм, перед якими усі мають бути рівними. Національна нормативно-правова база України в галузі архітектури та містобудування потребує кардинального оновлення й гармонізації з європейським правовим полем на принципово нових засадах, якими забезпечується охорона культурної спадщини, регулювання інвестиційного процесу, взаємодія між усіма дієвцями.

Андріївський узвіз, знакова київська вулиця, є пам'яткою містобудування національного значення «Замкова гора — Андріївський узвіз» (Постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2012 р. № 929-2012, охор. № 260060-Н). Андріївський узвіз розташований у Центральному історичному ареалі міста, перебуває в археологічній зоні та зоні охоронюваного ландшафту, в межах Державного історико-архітектурного заповідника (ДІАЗ) «Стародавній Київ».

Також Андріївський узвіз та Замкова гора є частиною пам'ятки історії та ландшафту місцевого значення «Історичний ландшафт Київських гір і долини р. Дніпра» (наказ Міністерства культури і туризму від 3 лютого 2010 р. № 58/0/0/16-10). Однак пам'ятка не має повноцінної облікової документації, не розроблені та не задіяні регламенти використання цієї особливо цінної території, більшість якої від 23 березня 2017 року має статус частини буферної зони пам'ятки ЮНЕСКО. На Узвозі розташована пам'ятка національного значення — Андріївська церква, охоронна (буферна) зона якої затверджена наказом Міністерства культури України від 10 лютого 2014 року № 65.

Попри високий історико-культурний статус загальна деградація Узвозу тільки посилюється, проблеми не вирішуються роками, чисельність конфліктних локацій на вулиці збільшується, до стадії руйнації доводиться низка історичних будівель, втрачається цінне архітектурне середовище. Можна сказати, що на Андріївському узвозі сфокусувалися всі київські проблеми нашого сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поштовхом до резонансного суспільного збурення став пост Ярослава Ємельяненка у фейсбуці від 27 листопада 2016 року: «БЕДА на Андреевском спуске. Пока шло строительство, все были убеждены, что фасад временный, “монтажный”. Но подходит время открытия и занавес приподняли. Оказалось, что здание театра, расположенного в сердце старин-

Фасад будівлі театру. 2015. Архітектор В. Юдін

Фасад будівлі театру. 2017. Архітектор О. Дроздов

ного Києва, после реконструкції планується запустити в такому виді. То, що ми сьогодні увидели — это дизайн крематория, промышленной вентиляционной системы. Или 1–2 блоков ЧАЭС, которые советские инженеры и архитекторы также реализовали с помощью чёрных кубических строений. Но никак не театра, расположенного на старинной, самой туристической улице столицы Украины <...> Это урон международному имиджу Киева, всей Украины. Репост» [1].

Соцмережі миттєво заповнили сотні постів. Архітектурне рішення фасаду театру, який виявився викликом усталеному образу Андріївського узвозу, спричинило цунамі громадської реакції. Громада міста відразу розділилася майже навпіл: одні вкрай обурливо сприйняли новобудову, інші, навпаки, відреагували на неї як на «позитивне явище сучасної архітектури».

Одразу після відкриття фасадів було зафіксовано кілька електронних петицій до Верховної ради України, Адміністрації Президента, Київської міської ради: «Повернути історичний вигляд Андріївському узвозу, який є загальним осередком всього Українського народу. Знести новий фасад театру та зобов'язати повернути історичний вигляд будинку» (29 листопада 2016 року, автор — В. Назаренко, петиція набрала найбільшу кількість підписів — 10 416); «Оголосити конкурс на художній розпис чорного фасаду театру на Андріївському узвозі згідно з естетикою самої вулиці» (30 листопада 2016 року, автор — І. Сущенко); «Демонтувати споруду Театру на Подолі, незаконно зведену на території заповідника “Стародавній Київ” на Андріївському узвозі, та вжити заходів щодо відновлення архітектурного ансамблю вулиці» (1 грудня 2016 року, автор — Т. Висоцька); «Не дозволити змінення фасаду нового театру на Андріївському узвозі» (1 грудня 2016 року, автор — В. М. Шульга); «Зберегти Андріївський узвіз» (12 грудня 2016 року, автор — Я. Ємельяненко). У грудні 2016 року було оприлюднено відкритого листа директора-художнього керівника Театру на Подолі В. Малахова та 50 діячів культури до Київського міського голови В. Кличка з проханням підтримати архітектурний проект нової будівлі театру в його нинішньому вигляді.

Величезний суспільний резонанс обумовив розгортання низки публічних заходів, що відбулися наприкінці 2016 року у підкомітеті Верховної Ради України із взаємодії з громадянським суспільством Комітету із запобігання та протидії корупції (6 грудня); 8 грудня — у професійному товаристві — Національній спілці архітекторів України (НСАУ), за участю архітекторів В. Юдіна¹ (автора першого

¹ Юдін Віталій Леонтійович (05.11.1946, Кривий Ріг) — архітектор, заслужений архітектор України (2006). Закінчив архітектурний факультет Київського державного художнього інституту (1971). Впродовж 1971–2009 років працював в інституті «Діпромисто» головним архітектором проектів архітектурної майстерні з проектування театральних видовищних споруд. Автор низки проектів, серед яких: Музично-драматичний театр в Ужгороді (1970–

проекту), та О.А. Дроздова¹ (автора проекту реконструкції, за яким було завершено будівництво); 14 грудня — на засіданні Постійної комісії з питань культури, туризму та інформаційної політики Київської міської ради, на зборах громади Андріївського узвозу і на загальних зборах Ради Київської міської організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (УТОПІК) спільно з громадськими організаціями Києва. 22 грудня Відбувся протестний мітинг-хода киян «Захистимо Андріївський узвіз!» до КМДА з вимогами призупинення будівництва Театру на Подолі, оприлюднення дозвільної та проектної документації, проведення громадських обговорень.

У Департаменті містобудування та архітектури КМДА 22 грудня 2016 року було проведено перший публічний захід — обговорення ситуації у форматі «Консультацій з громадськістю», на якому було представлено дослідження громадської думки, запропоновано Дорожню карту та категорії запрошених до складу Робочої групи. 24 січня 2017 року на засіданні Комісії з питань містобудування, архітектури та землевпорядкування Київської міської ради, а 25 січня — Комісії з питань культури, туризму та інформаційної політики Київської міської ради протокольно було зафіксовано доручення щодо створення Робочої групи, яка має

1978), конкурсний проект кінотеатру «Арсеналець» (1979), проекти планування і забудови міст Івано-Франківськ та Коломия (1981–1982), реконструкція кінотеатру «Космос» під Київський академічний театр драми і комедії на Лівому березі Дніпра (1983), театр на Подолі в Києві (1993–2008), Київський державний академічний театр ляльок (1997–2005). У 2011 році працював головним менеджером проекту реконструкції культурного центру «Мистецький арсенал». Двічі лауреат державних премій України за проект і авторський нагляд за будівництвом Кримського музично-драматичного театру у Сімферополі (Державна премія УРСР ім. Т.Г. Шевченка, 1978) та реконструкцію київського Театру опери і балету (Державна премія УРСР в галузі архітектури, 1990).

¹ Дроздов Олег Анатолійович (нар. 1966, Волгодонськ) — архітектор. Закінчив архітектурний факультет Харківського інженерно-будівельного інституту (1990).

Засновник архітектурного бюро DROZDOV&PARTNERS (Харків, 1997), діяльність якого розгорталася з поетапним ускладненням завдань від інтер'єру, архітектури до урбан-дизайну. Володар Гран-прі (2001, 2003) і першої премії в номінації «Комерційний інтер'єр» (2002) українського конкурсу «Кращий інтер'єр року». Один із кураторів виставкових проєктів на архітектурному бієнале «The Flood» (2005, Роттердам), на Московському бієнале архітектури (2012). Серед об'єктів, представлених як в Україні, так і за її межами: бізнес-центри Ave Plaza і Platinum Plaza, бутик Status на вул. Сумській, ресторан Yaske на вул. Данилевського, торговельні будівлі PRIZMA на просп. Науки і Fresh на вул. Ярослава Мудрого, офісно-житловий будинок Heirloom на вул. Чернишевського, житловий будинок Sarat на вул. Потєбні (всі — Харків).

запропонувати шляхи вирішення конфлікту. Ситуація з новою театральною будівлею розглядалася 22 лютого 2017 року на засіданні Міжфракційного об'єднання «За Київ» у комітетах Верховної Ради України. Навколотеатральний скандал як топ-новина активно обговорювався різними діячами у теле- й аудіо ефірах, на сторінках соціальних мереж.

Суть активних обговорень, що публічно оприлюднювалися впродовж листопада 2016 — весни 2017, можна представити за кількома тематичними напрямками. Перший з них — це *протилежні ставлення до новобудови*. Негативні судження («саркофаг», «крематорій» тощо) виходять за межі суб'єктивного «не подобається» й стосуються архітектурної якості нового будівництва в історичному середовищі. У наявності маємо масштабний дисонанс основного об'єму театру й невеликих сусідніх будинків як наслідок нехтування нормами законодавства щодо містобудівних обмежень на території пам'ятки. Прихильники цієї позиції наголошували на ознаках порушень низки законів України («Про архітектурну діяльність», «Про охорону культурної спадщини», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про авторські і суміжні права») й вимагали призупинення будівельних робіт до з'ясування всіх обставин та оприлюднення проектно-кошторисної та дозвільної документації на об'єкт.

Серед прихильників протилежної позиції лунали наступні думки: це — найкраща будівля, яку побудували в Києві останніми роками; нарешті в Києві — європейській столиці — з'явився сучасний архітектурний об'єкт; сценічний простір нової будівлі сприятиме втіленню найсміливіших задумів; це — сучасний театр з новітніми технологіями. Одностайно вдоволена театральна спільнота міста, представники якої підкреслювали, що це перша будівля театру світового рівня, побудована в Україні за роки Незалежності, це — маленький культурний вибух на Андріївському узвозі. І актори, і керівництво Театру на Подолі у довготривалому очікуванні, театральна трупка палко бажає працювати у новобудові.

У позитивному ставленні не розмежовуються дві відмінні речі: сам театр як театральна трупка, й будівля театру, тому в якості вагомих аргументів «за» лунає: Театр на Подолі був першим ініціатором культурних подій на Узвозі і вже тридцять років вимушено орендує інші зали для своїх вистав, постійно транспортуючи свої декорації тощо. Це сучасний театр з новітніми технологіями, які дозволяють запрошувати в Україну театральні трупи світового рівня тощо. Провідною тезою прибічників цієї позиції є правовий нігілізм, мовляв, якщо в цій країні не введено експлуатацію багато чого іншого, де вже вирує діяльність, то чому б і не запрацювати будівлі Театру на Подолі?

Архітектор О. Дроздов, вважає, що непорозуміння виникло через закритість Києва для професійної культури: «пенопластовий псевдоісторизм, абсолютно безвкусний, ірраціональний заповнив практично всю основну історичну частину

Перша будівля театру
у контексті забудови
Андріївського узвозу. 2015

Перспективний вигляд
першої будівлі театру. 2015

Києва. И, наверное, на Подоле он является вообще доминирующей плотью. И заповедник всего этого — соседняя Воздвиженка». І додає що, на його думку, супротивники сучасного підходу до історичного середовища апелюють саме до такого псевдоісторизму [4]. Проблемну ситуацію архітектор сприймає цілком позитивно як важливу подію в історії Києва: «это спровоцировало публичную дискуссию, и только благодаря ей вообще может быть какая-то рефлексия по поводу того, где мы живём. Это подтолкнуло горожан к тому, чтобы внимательно осмотреться вокруг» [3].

Другий тематичний напрям — певний *острах*, який викликала небезпечна тенденція. Будівля театру відкрила «скриньку Пандори» для інших забудовників,

*Друга будівля театру
у контексті забудови
Андріївського узвозу.
Фрагмент фасаду. 2017*

*Перспективний вигляд
другої будівлі театру. 2017*

адже прецедент, створений новою будівлею театру, дає можливість приводити цю споруду в якості аргументу з метою подальшої розбудови на Андріївському та його околицях чергових багатоповерхівок.

Третій напрям — *оцінка ситуації*. Утаємничість всіх подій довкола довгобуду та цілковита відсутність інформації про те, що саме будується, спричинили громадське обурення. Театр — будівля комунальної власності, його проект слід обговорювати з громадою. Якби відбувся архітектурний конкурс, підґрунтя для конфлікту й не виникло б. Про порушення авторського права публічно й неодноразово свідчив архітектор В. Юдін [5; 6].

В епіцентрі конфліктної ситуації опинився й меценат — кондитерська корпорація «Рошен». Меценат, який є соціально відповідальним бізнесом, не розраховуючи на вигоду, надав кошти для завершення довгобуду, а натомість отримав гучний скандал. 2011 року Андріївським узвозом вже прокотилася аналогічна хвиля громадського гніву, викликана будівельними намірами компанії «Еста-Холдінг». Чому не було враховано досвід попередників і наступили на ті ж самі граблі? Дарувальник не може ігнорувати думку містян. Саме громада міста має вирішувати, що приймати від її імені у комунальну власність від дарувальників, а від чого відмовлятися. Цей аспект підкреслив нагальну потребу у чітко прописаних процедурах та механізмах щодо меценатства.

Ситуація з будівлею Театру на Подолі зачепила больовий нерв міста, і — відзеркалила типову поведінку сучасних київських забудовників. Постали класичні питання: хто винен? що робити?

У листопаді 2016 року Київський міський голова В. Кличко зробив публічну заяву стосовно того, що «архітектурний ансамбль Андріївського узвозу — знакової, історичної вулиці — повинен бути збережений! Без врахування думки фахівців і узгодження з громадськістю, ця будівля не буде здана в експлуатацію. Потрібно доопрацювати зовнішній вигляд будівлі, щоб вона не вибивалася з ансамблем будинків на узвозі, і мають бути враховані рекомендації Містобудівної ради» [2].

Згідно з розпорядженням Київського міського голови № 89 від 23 лютого 2017 року було створено Робочу групу із пошуку шляхів врегулювання ситуації навколо реконструкції будівлі театральнo-видовищного закладу культури «Київський академічний драматичний театр на Подолі» на Андріївському узвозі, 20 (літ. А, Б) у Подільському районі Києва (далі — Робоча група) з метою знайти виважене і відповідальне рішення виходу із ситуації, яка склалася, а також розробити процедури та механізми унеможливлення виникнення конфліктних ситуацій у майбутньому.

До складу Робочої групи було залучено представників різних установ, дотичних до вирішення проблеми, а саме: апарату виконавчого органу Київської міської ради (КМР) (Київської міської державної адміністрації (КМДА)); Департаменту містобудування та архітектури і Департаменту культури КМДА; постійної комісії КМР з питань містобудування, архітектури та землекористування; постійної комісії КМР з питань культури, туризму та інформаційної політики; депутата КМР (округ № 76); Подільської у м. Києві РДА та Громадської ради при ній; театральнo-видовищного закладу культури (ТВЗК) «Київський академічний драматичний театр на Подолі»; громадських організацій «Громада Андріївського узвозу» та «Громадська рада “Андріївський узвіз”»; представника мецената ТОВ «Проект 7»; Національної спілки архітекторів України (НСАУ); Українського товариства пам'яток історії та культури (УТОПК); Ліги екскурсоводів міста Києва; ДП «УкрНДІпроектреставрація»; Центру урбаністичних студій НУ «Києво-Могилянська

академія»; Національної спілки театральних діячів України; Міністерства культури України. Авторка даної статті, якій довелося впродовж шести місяців виконувати обов'язки голови Робочої групи й модерувати весь процес, є представником Інституту проблем сучасного мистецтва НАМ України.

Мета статті. На прикладі процесу й результатів діяльності Робочої групи здійснити аналіз ситуації взаємодії влади, громади, бізнесу та експертів при вирішенні питань міського розвитку та узгодженні проектних рішень архітектурних об'єктів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Події, що спричинили появу даної проблемної ситуації, мають системний характер. Їх розгортання можна розподілити на чотири періоди, протягом яких приймалися рішення, що призводили до змін замовника, генпроектувальника та генпідрядника. Кожна зміна дівців дедалі більше ускладнювала ситуацію.

Перший етап (1989–1993)

Спочатку проектним завданням 1989 року передбачалася реконструкція та пристосування для адміністративно-службових потреб Театру на Подолі двох будівель на Андріївському узвозі, 20-А та 20-Б (пам'ятка культурної спадщини місцевого значення). Терміни виконання: 1989–1990 роки, замовник — Театр на Подолі, генпроектувальник — інститут «Укрпроектреставрація», генпідрядник — кооператив «Моноліт».

На замовлення Головного управління культури КМДА у 1989–1990 роках інститутом «Київпроект» розробляється генеральний план заповідника «Стародавній Київ» з умовою врахування пропозицій щодо перспективного розвитку Театру на Подолі. Проектом реконструкції (грудень 1991 року) передбачалося підсилення та вертикальна гідроізоляція підірної стіни, горизонтальна гідроізоляція нових фундаментів. Зміцнення схилів Замкової гори і зведення підірної стіни здійснювалося у 1992 році. Проект реконструкції історичних будівель до 1993 року опрацьовувався інститутом «Укрпроектреставрація» (ГАП С. Севериненко).

Другий етап (з 1993 до серпня 2014 року)

Це найбільш тривалий проміжок часу, протягом якого відбувалися зміни замовників, генпроектувальників, генпідрядників, розроблявся, коригувався й затверджувався проект, здійснювалися зі значними перервами (через брак коштів) будівельні роботи.

На засіданні Архітектурно-містобудівної ради при головному архітекторі Києва 24 березня 1993 року було визнано за доцільне будувати повноцінний театр зі сценічною коробкою та продовжити пошук архітектурного та кольорового рішення елементів з підсиленням образу театру й органічним злиттям з навколишнім середовищем.

Перше засідання Робочої групи. 7 квітня 2017 року

На засіданні Робочої групи розглядався здійснений архітектором Г. Духовичним «Містобудівний аналіз можливостей та параметрів забудови ділянки на вул. Андріївський узвіз, 20», яка вже з 1987 року знаходилася на території ДІАЗ «Стародавній Київ». У цьому документі в результаті аналізу візуальних зв'язків пішоходів (при середній висоті очей людині на рівні 1,5 м) щодо безперешкодного сприйняття елементів історичного культурного ландшафту визначено максимальні позначки карнизу, що увінчує будівлю, на рівні 7,6 м, а коника даху — 9,7 м. Зазначені висоти обмежують допустиму висотність будівлі двома поверхами на високому цоколі з мансардою. При нормі 15,0 кв. м на особу кількість людей, що одночасно перебувають в будівлі не повинна перевищувати 79 осіб. За висновком автора, ділянка площею у 0,11 га, обмежена схилами Замкової гори, з перепадом рельєфу у 3 м по довжині, не придатна для розміщення будівлі театру.

Ймовірно, для зведення будівлі театру доцільно було надати іншу земельну ділянку. Так, ще наприкінці 1980-х, коли відбувалася постмодерна забудова подільських кварталів у межах вулиць Межигірської, Костянтинівської, Юрківської та Оболонської, архітектори пропонували молодому колективу Театру на Подолі долучитися до освоєння цих своєрідних «театралізованих» просторів [7, с. 29].

У 1993 році функції генпроектувальника були надані ДП «Діпромiсто». Керівником творчого колективу, головним архітектором проекту було призначено В. Юдіна. Про проведення конкурсу на краще архітектурне рішення будівлі театру тоді не йшлося. У технічному завданні мета проектування визначалася як архітектурне вирішення театрального комплексу (блок А і блок Б), відповідно до історичного середовища ДІАЗ «Стародавній Київ» з врахуванням наявної забудови та з виконанням необхідних реставраційних робіт. В основній театральній будівлі

(блок А) передбачався зал на 330 місць із висотою сценічної коробки у 16 м. Друга будівля (блок Б) — адміністративно-службова з театральною вітальнею.

На другому етапі неодноразово відбувалася зміна замовників, якими у різний час виступали: Головне управління культури і мистецтв КМДА, Подільська районна в м. Києві державна адміністрація, КП «Дирекція реставраційно-відновлюваних робіт» КМДА. У перебігу усіх змін замовників генпроектувальником залишався інститут «Діпромiсто», що продовжував проектування будівлі Театру на Подолі, здійснював авторський нагляд за будівництвом. У зв'язку зі змінами нормативної бази у 2007 та 2010 роках проект коригувався та узгоджувався у ДП «Київдержбудекспертиза». У 2010 році, після коригування проекту «Комплекс театру на Подолі в м. Києві по Андріївському узвозу, 20 (А, Б)» назву проекту було змінено на: «Реконструкція споруд по вул. Андріївський узвіз, 20 (А, Б) під театр на Подолі (коригування стадії Проект)».

Будівництво, яке почалося 2004 року, неодноразово призупинялося та відновлювалося в залежності від наявності виділених бюджетних коштів. Під час будівельних робіт на ділянці Інститут археології НАН України здійснив археологічні дослідження, в результаті яких археологічний культурний шар, об'єкти культурної спадщини, які підлягають консервації або музеєфікації не були виявлені. Останній етап будівельних робіт припадає на 2012 рік, протягом якого було виконано монтажні та опоряджувальні роботи на 6 мн 436 тис. грн.

У 2012 році Андріївському узвозу було надано статус пам'ятки містобудування національного значення «Замкова гора — Андріївський узвіз». Попри високий пам'яткоохоронний статус науково-проектна документація «Межі та режими використання зон охорони пам'ятки культурної спадщини» на даний час навіть не розроблена.

Третій етап (серпень 2014 — квітень 2015 року)

У серпні 2014 року за нез'ясованих причин відбувається чергова зміна замовника, яким стає КП «Спецжитлофонд». Невідомо за яким критерієм генпроектувальником театральної будівлі призначається ЗАТ «Транспроєкт», а головним архітектором — В. Куц¹. На підставі обмірних креслень та висновків за ре-

¹ Куц Віталій Петрович (13.07.1948, с.Козари Носівського р-ну Чернігівської обл.) — архітектор, Заслужений архітектор України (2011). Закінчив Київський інженерно-будівельний інститут (1976). Відтоді працював у інституті «Київдіпротранс»; 1982–2006 — у творчій майстерні «А. Бондарчук» НСАУ; 2006–2014 — зав. архіт.-планув. майстерні НДПМістобудування; від 2014 — гол. арх. проєктів АТ «Транспроєкт» (усі — Київ). Серед реалізованих проєктів — залізничні вокзали на ст. Роздільна (Одеська обл., 1998–2000) та Караваєві Дачі в Києві (2001–2004), генплан Нікітського ботанічного саду НААНУ

зультатами технічного обстеження довгобуду виконуються проектні роботи по завершенню будівництва, припиненого у 2012 році через відсутність фінансування. В оновленій проектно-кошторисній документації зберігаються основні планувальні рішення, архітектура фасадів, враховуються вимоги щодо безперешкодного доступу до будівлі маломобільних груп населення. Все це здійснювалося за відсутності дозволу інституту «Діпромiсто» на коригування виконаного ним проекту.

Четвертий етап (з квітня 2015 року).

Навесні 2015 року корпорація «Рошен», яка є послідовним спонсором, меценатом культурних подій в Україні та шанувальником творчої діяльності режисера В. Малахова, висловила свої наміри надати меценатську допомогу для завершення робіт зі зведення будівлі Театру на Подолі. Відбувається чергова зміна замовника (яким вже визначається ТВЗК «Київський академічний драматичний театр на Подолі») й генпроектувальника (ПП «Дроздов і партнери»). Вибір останнього меценат здійснив на засадах внутрішнього відбору серед знаних архітектурних бюро, без проведення відкритого архітектурного конкурсу.

Виникла правова колізія: проектна документація на будівлю театру, яка розроблялася впродовж двадцяти років інститутом «Діпромiсто», затверджувалася у встановленому порядку і авторське право на яку нікому не передавалося, «Транс-проект» передає новому замовнику зі своєю згодою на переробку, внесення змін і подальше виконання іншою ліцензованою проектною організацією.

Новою концепцією театральної будівлі, розробленою ПП «Дроздов і партнери», передбачалася суттєва зміна розпланування і фасадів. Авторський задум передбачав поділ будівлі на дві частини. Нижню виконано зі світлої автентичної київської цегли ХІХ століття, що має підтримувати тему й ритм забудови Андріївського узвозу, а верхня (з цинк-титану, який з часом змінює колір), за ідеєю архітектора, мала зливатися з природним середовищем (Замковою горою).

О. Дроздов: «Существенно поменялась планировочная структура и весь функциональный характер здания, превращая театр из “дворца” в “место для всех” и значительно упрощая взаимодействие между самим пространством театра, посетителями и городом. Входной портал создает визуальную связь между улицей и пространством фойе, наполненным дневными и вечерними событиями. Новый фасад из старого, повторно используемого кирпича возвращает потерянную парцелляцию и объем в масштабе улицы. Все крупные технические элементы, присущие театру, помещены в задвинутый вглубь объем, облицованный фальцевым металлом.

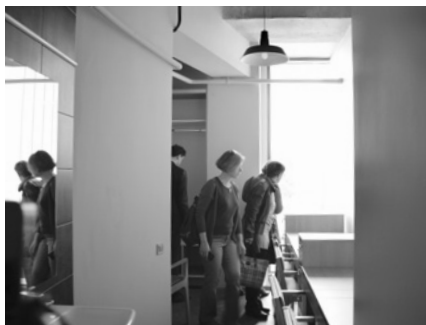
(Ялтинська міськрада, АР Крим, 2008), житлові будинки на вул. М. Баумана, 27 (2010–2011), Борщагівська, 152а, 152в (2011–14), В. Підвисоцького, 4в (2016) в Києві.

Здание растворяется в зелени холма, у подножия которого оно находится. Пустоты справа и слева составляют часть общего рекреационного сюжета, который находится в распоряжении гостей театра. Входной портал создает физическую и визуальную связь между улицей и пространством фойе, наполненным дневными и вечерними событиями. Портал транслирует события из одного пространства в другое, превращая гостей театра и прохожих в актеров и зрителей и, наоборот, в зависимости от точки зрения» [3]. Роз'яснення архітектурної ідеї надавав під час інтерв'ю й головний режисер театру В. Малахов, який підкреслював, що всі дахи на Андріївському узвозі похилі, цинковані, вальцьовані, й архітектор трансформував цю типову андріївську рису з ухилом на вертикаль.

За належного меценатського фінансування всі проектно-будівельні роботи просувалися швидко і в листопаді 2016 постала оновлена версія театральної будівлі. Якщо теоретична концепція, опрацьована О. Дроздовим, є вельми цікавою, такою, що «пасує» Андріївському узвозу, то її виконання важко прийняти схвально.

У парцеляції Узвозу виразно «працює» перший рівень новобудови. Автентична київська цегла, скляна вхідна група/портал (з вигравіруваними на склі абрисами дверей втраченої історичної пам'ятки), в якій з протилежного боку вулиці віддзеркалюється історична будівля, підтримують «діалог» із забудовою Узвозу. «Мы хотели, чтобы плоть (будівлі театру — Н. К-П.) была настоящая. На строительных свалках покупали старый кирпич, сделанный 120 лет назад. Его очищали. Это большой труд. Кроме материала, также был использован архаичный принцип кладки — такой же, как в соседних домах» [3].

На цьому тлі дисонансом (а не мистецьким контрастом) сприймається деструктивна брутальність верхньої частини, яка ні композиційно, ні пропорційно, ні метрично не узгоджена ані з нижньою частиною, ані з ритмом та образом Андріївського узвозу. Вочевидь, нехтування нормативними приписами, згідно з якими будівництво на території пам'ятки національного значення не має перевищувати 9 м, зіграло «злий жарт» з автором. Маємо пояснення архітектора О. Дроздова стосовно проектування новобудови театру з такими ж фізичними параметрами, які мала й попередня будівля. «Но если Андреевский является заповедником, по правилам надо, чтобы все параметры были четко определены: высота дома до карниза, плотность его застройки, по какой линии и так далее, но этого нет. “Заповедность” не наложила никакого регламента на театр. Недавняя дискуссия с архитекторами и представителями властей показала, что для них не важен размер, а важен язык. Если он сказочно-пряничный — тогда это древний Киев. С театром на Подоле, как нам казалось, мы сделали такой очень “дзен-буддистский” или, если хотите, “протестантский” проект. Очень мягкой эстетики и с большой долей прагматики. Такой должна быть архитектура сегодняшнего времени — не звёздная и дорогая, а предельно простая. В фотожабах на театр нам ставят

Огляд будівлі. Інженерія театру,
фрагмент інтер'єру, глядацька зала.
5 травня 2017 року

Огляд будівлі театру. В центрі — головний режисер В. Малахов. 5 травня 2017 року

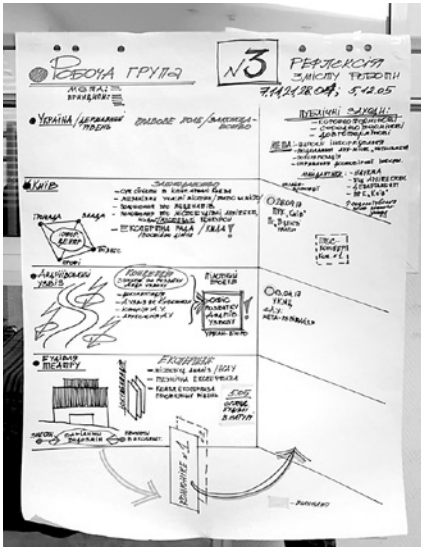

Схема змістів, що обговорювалися на засіданнях
Робочої групи, по чотирьом рівнях. 12.05.2017

Позиційна схема діяльності Робочої групи

вину то, що ми використовували прості матеріали і прості архаїчні техніки, тому що в свідомості вони пов'язані з бідністю. Сьогодні така спокійна і взвешана ідея майбутнього, сопоставлення себе з іншим глобальним світом і діалог з ним — це єдине, що може врятувати нас як націю. І наш проєкт об цьому» [3].

Слід зазначити, що завершення будівництва театру здійснювалося шляхом докорінної трансформації існуючого довгобуду авторства В. Юдіна. При цьому до першого архітектора, який перебуває у доброму здоров'ї, ніхто не звертався й не залучав до подальших робіт, хоча за Законом України «Про архітектурну діяльність» автор проєкту архітектурного твору має виняткове право на участь у будівництві, при внесенні змін до незавершеного будівництвом чи збудованого твору.

Великі питання викликає приховування інформації про кінцевий зовнішній вигляд будівлі театру, відсутність комунікації з боку Департаменту культури КМДА, який був куратором процесу. І чому, у випадку, коли попереднє архітектурне рішення, на думку замовника, станом на 2015 рік сприймалося застарілим і вимагало принципового оновлення на сучасних засадах, не було проведено публічного конкурсу на краще архітектурне вирішення театральної будівлі (за згодою першого автора-архітектора)?

Діяльність Робочої групи

Засідання групи відбувалися щотижня протягом квітня–листопада 2017 року. Загалом було проведено 29 засідань, які транслювалися в режимі онлайн. Окреме засідання (5 травня 2017 року) було присвячено огляду театральної будівлі в натурі, й спеціальному фаховому обговоренню (2 серпня 2017 року) за участю головних архітекторів проектів — авторів проекту будівлі театру різних періодів.

Водночас членами групи було ініційовано й проведено п'ять публічних заходів, а саме: телепрограма «В центрі уваги» (ТРК «Київ», 28 квітня 2017 року); прес-конференція, присвячена оприлюдненню Комюніке № 1 Робочої групи (Український кризовий медіа центр (УКМЦ), 25 травня 2017 року); публічні лекції у Карась Галереї на теми: «Історія Андріївського узвозу» (доп. О. Мокроусова, 1 червня 2017 року); «Археологія Андріївського узвозу» (доп. М. Сагайдак, 15 червня 2017 року); «Міфогенез Андріївського узвозу» (доп. В. Осьмак, 23 червня 2017 року).

Враховуючи заборону на законодавчому рівні проведення будь-яких масових заходів у будівлі, яка не здана в експлуатацію, частина програми Десятого фестивалю ГОГОЛЬFEST (вересень 2017 року), запланована на новій сцені Театру на Подолі, вимушено перенесена на інші майданчики. Ця обставина отримала широкий резонанс у суспільстві, зумовила пошкваллення публікацій у ЗМІ й появу низки відеороликів у соцмережі стосовно прискорення введення в експлуатацію нової театральної будівлі.

Попри громадський супротив будівельні роботи продовжувалися. Експертний звіт щодо проектної документації, виконаної ПП «Дроздов та партнери», надано Укрдержбудекспертизою 21 вересня 2017 року, тобто не до, а після завершення будівельних робіт, що суперечить вимогам п. 4 ст. 31 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» щодо об'єктів класу наслідків СС-3 (V — найвища — категорія складності).

27 вересня 2017 року Державною архітектурно-будівельною інспекцією складено Акт готовності об'єкта до експлуатації.

29 вересня 2017 року замовником — Театром на Подолі — отримано Сертифікат відповідності та готовності об'єкта до експлуатації.

9 жовтня 2017 року за участю Президента України П. Порошенка, мера Києва В. Кличка та інших урядовців відбулася церемонія відкриття Театру на Подолі до завершення діяльності Робочої групи.

Громадська активність тривала й під час діяльності Робочої групи. 21 жовтня 2017 року на Андріївському узвозі відбулося ініційоване киянами відкрите громадське обговорення ситуації щодо врегулювання конфлікту навколо нової будівлі Театру на Подолі, на якому учасники висловилися, що на їхню думку після офіційного відкриття будівлі театру за участі Президента України введення ситуації у правове поле не сталося.

Незважаючи на порушення мером Києва власного слова, проголошеного публічно, Робоча група продовжувала свою діяльність, за результатами якої надала міському голові висновки, пропозиції та рекомендації.

Оскільки проблеми ніколи не вирішуються на тому рівні, де проявляються їхні наслідки, Робоча група працювала на чотирьох рівнях (держава Україна, місто Київ, Андріївський узвіз, будівля театру), на яких розглядалися й аналізувалися усі наявні документи.

Стосовно *першого рівня (держава Україна)* встановлено, що ситуація з будівлею Театру на Подолі виникла внаслідок відсутності на державному законодавчому рівні реальних важелів і механізмів регулювання та контролю забудови міст на землях історико-культурного призначення та всебічного інформування населення про наміри будівництва.

Чинне законодавство України у містобудівній сфері має значні прогалини щодо інструментів запобігання конфліктним ситуаціям та забезпечення конституційних прав громадян на публічну інформацію стосовно намірів забудовників. Це є порушенням зобов'язань України щодо імплементації міжнародних норм розвитку місцевого самоврядування. Тому необхідні зміни до законів України «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про архітектурну діяльність», «Про охорону культурної спадщини»), оскільки громадським слуханням неодмінно мають підлягати розроблені проектні рішення об'єктів, розташованих в історичних ареалах, на магістралях та площах загальноміського значення. У зв'язку із відсутністю контролюючих функцій у спеціально уповноваженого органу містобудування та архітектури, при якому функціонує Архітектурно-містобудівна рада, необхідно повернути згаданому органу повноваження у сфері містобудування.

На законодавчому рівні необхідно передбачити проведення передпроектних соціологічних досліджень та обов'язкових публічних обговорень проектів, завчасне (до початку проектування) інформування мешканців (громади) щодо намірів будівництва, а також відповідне фінансове забезпечення забудовником цих процесів. Ретельного перегляду потребують законодавчі положення та підзаконні акти щодо структури, процедур розроблення, погодження вихідних даних для проектування — «Історико-містобудівного обґрунтування» та «Містобудівних умов та обмежень», які є документами з великим корупційним ризиком.

На *другому рівні (місто Київ)* зафіксовано, що відсутність комунікації між міською владою, бізнесом, експертним середовищем та громадськістю при розробці проектів міського розвитку, важливих архітектурних об'єктів, породжує численні конфлікти. Інвестиційні проекти забудовників та ініціативи меценатів здебільшого викликають громадський супротив. У реальності громадськість відлучена від дієвої участі у формуванні рішень стосовно розвитку міських територій та їхньої забудови. Київ поступово втрачає цілісність природних ландшафтів і міської забудови, які

Засідання Робочої групи за участю архітекторів — авторів проекту театру. 2 серпня 2017 року

Фрагмент засідання, жовтень 2017

визначають ідентичність міста. Питання збереження та гармонійного розвитку історичного середовища набувають все більшої актуальності. Всі проектні та будівельні процеси в Києві мають відбуватися виключно у правовому полі з безумовним дотриманням усіма дієвцями чинних норм та законів.

Київ має якнайскоріше завершити розробки й затвердити необхідну містобудівну документацію, яка у прозорому правовому полі має регулювати всю будівну діяльність у місті, а саме: генеральний план, зонінг, правила (норми) забудови міста, в якому зазначаються також і механізми інформування, залучення громадськості до обговорення проектів міського розвитку. У містобудівній документації Києва мають бути чітко визначені й затверджені території (зони), де проведення конкурсів є обов'язковим.

Терміново слід здійснити розробку нормативного акту щодо меценатської діяльності на рівні міста, який, у подальшому, виключно у правовому полі регулюватиме діяльність благодійників (меценатів) у місті, особливо на цінних історико-культурних територіях. Обов'язковою, в Києві, має стати практика архітектурних конкурсів для об'єктів, що споруджуються на визначених територіях за бюджетні кошти, коштом меценатів, а також коштом фізичних та юридичних осіб.

Проголиною у загальноміській комунікації щодо будівлі Театру на Подолі є відсутність фахових рецензій та аналітики. Дискурси тільки на рівні персональних

Влад Троїцький (засновник і організатор ГОГОЛЬФЕСТ) на засіданні Робочої групи. 23 серпня 2017 року

уподобань чи несприйняття театральної будівлі лише підживлюють суспільний конфлікт. На засіданнях Робочої групи фаховий аналіз архітектурних рішень будівлі театру було розпочато, однак, через обмежені можливості й відсутність серед членів групи достатньої кількості експертів, цю роботу не було завершено.

На *третьому рівні* (Андріївський узвіз) встановлено, що попри високий національний статус пам'ятка містобудування не забезпечена повноцінною обліковою документацією, не розроблені та не задіяні регламенти використання цінної території. Конкретним кроком у цьому напрямі мають стати подальші довготривалі роботи на Андріївському узвозі на засадах інтегрованого розвитку унікального київського урбаністичного феномену. З цією метою пропонується створення відкритого майданчика постійної комунікації — урбаністичного бюро «Офіс розвитку Андріївського узвозу». У новій міській інституції з відповідними повноваженнями мають бути сконцентровані всі позиції, що стосуються дослідження, проектування, будівництва та інших аспектів життєдіяльності вулиці. Якнайшвидше розгортання діяльності «Офісу» дозволить зняти величезну суспільну напругу й налагодити конструктивне співробітництво з усіма діячами. Саме такий підхід дозволить позбутися появи нових джерел конфліктів.

На *четвертому рівні* (будівля Театру на Подолі) позиції і пропозиції членів робочої групи принципово розійшлися. На засіданнях Робочої групи висловлювалося

кілька підходів стосовно введення будівлі Театру на Подолі у правове поле. По перше, все добре, нормально, будівля гарна, модерна, треба якнайшвидше вводити в експлуатацію. По-друге, треба розмежувати внутрішні рішення театру, його оздоблення, технологічне оснащення (що повинно залишатися без змін) і зовнішній вигляд. Стосовно останнього можна продовжувати обговорення, за потреби провести конкурс тощо. По-третє, вирішити питання авторського права та провести бліц-конкурс із залученням всіх архітекторів, які брали участь у проектуванні театру, та інших фахівців, що мають відповідну кваліфікацію та досвід у проектуванні значних громадських об'єктів. По-четверте, замовити інституту «Діпромісто», й архітектору В. Юдіну на підставі вивчення наявної ситуації розробити проектні пропозиції видозміни будівлі театру відповідно до чинного законодавства з подальшою розробкою, погодженнями, у т. ч. з громадськістю, та реалізацією будівництвом.

Пропозиція авторки даної статті полягала у пошуку рішення виключно у правовому полі з використанням таких понять, як власник, об'єкт нерухомості тощо. На Андріївському узвозі, 20-А власник (групада міста) впродовж багатьох років власним коштом зводив комунальну будівлю. У 2015 році з'явився меценат (корпорація «Рошен»), який разом із замовником (Театр на Подолі), без широкого інформування про це власника, на власний розсуд і смак перетворили довгобуд на завершений будівництвом об'єкт нерухомості з наміром передати його власнику у дарунок. «Дарунок» викликав неоднозначне ставлення громади й великий суспільний резонанс.

Оскільки одностайної згоди немає і вже бути не може, власник (групада міста) має право відмовитися від дарунка мецената і не брати на себе обтяжливі зобов'язання надалі утримувати власним коштом даний об'єкт нерухомості, нести всі інвестиційні ризики і відповідальність за можливі непередбачувані наслідки під час експлуатації об'єкту.

У зв'язку з цим Київській міській раді, меру від імені власника (групади міста) пропонується відмовитися від дарунка мецената у вигляді завершеного будівництвом об'єкта нерухомості на вул. Андріївський узвіз, 20-А і не ставити його на баланс міста. Провести переговори з меценатом стосовно продажу його у приватну власність корпорації «Рошен». Ціною питання є вартість довгобуду, в який меценат з 2015 року почав вкладати власні кошти з метою завершення його будівництва.

Цією пропозицією вирішується низка питань:

- хоча б частково, але послаблюється суспільна напруга;
- групада міста знімає з себе відповідальність за подальше існування даного об'єкту нерухомості. Всі інвестиційні ризики, експлуатаційні витрати тощо переходять до приватного власника;
- до бюджету міста повертаються кошти громади, які були витрачені нею на попередніх етапах будівництва;

– новий власник нерухомості, зберігаючи театральні функції будівлі, надає можливість працювати театральним трупам, а глядачам — відвідувати вистави;

– у приватній будівлі театру можуть бути створені набагато кращі умови для творчих пошуків театральних колективів, оскільки приватний власник має більше можливостей утримувати театр належним чином, аніж міський бюджет;

– оголошення про введення в експлуатацію завершеного будівництвом об'єкта можна буде сприймати у правовому полі як прецедент відкриття *першої приватної будівлі театру* (театр «Рошен»). А також — як продовження історичної традиції успішного функціонування в Києві приватних закладів культури (театр Соловцова, цирк Крутікова, кінотеатр Шанцера тощо).

При цьому власник об'єкту нерухомості на вул. Андріївський узвіз, 20-А має привести її у відповідність до чинного законодавства стосовно пам'ятки містобудування національного значення «Замкова гора — Андріївський узвіз».

Висновки. В результаті аналізу чотирьох етапів будівництва Театру на Подолі виявлено, що *первісне рішення про зведення на ділянці по вул. Андріївський узвіз, 20-А нової будівлі театру* є точкою відліку для подальших системних проблемних наслідків. Проектування і будівництво театральної споруди на невеликій ділянці зі складним рельєфом, обмеженій Замковою горою і не придатній для зведення громадської будівлі, яку одночасно відвідуватиме велика кількість людей, *було значною управлінською та професійною архітектурно-містобудівною помилкою*. Етапи проблемного будівництва стали унаочненням нелегких, запутаних наслідків цієї помилки. Для зведення театральної будівлі слід було виділити іншу будівельну ділянку у Подільському районі Києва зі зручною транспортною та пішохідною доступністю, із можливістю безперешкодної евакуації людей під час форс-мажорних обставин.

У підсумку багаторічних проектно-будівельних процесів на Андріївському узвозі, 20-А постала будівля Анти-Театру, оскільки театр по своїй суті має об'єднувати людей, сіяти розумне, добре і вічне, сприяти вирішенню проблем. Новобудова Театру на Подолі породила величезну суспільну напругу й роз'єднала громаду міста.

Діяльність робочої групи як експеримент

Тривала діяльність Робочої групи із пошуку шляхів врегулювання ситуації навколо будівлі театру впродовж квітня–листопада 2017 року стала важливим публічним довгостроковим експериментом, який стосувався вирішення складної загальноміської проблеми шляхом взаємодії представників влади, громади, експертів, бізнесу. Сім місяців у режимі онлайн працював майданчик публічної загальноміської комунікації, на якому сповна віддзеркалився загальний стан суспільства. Щотижня збиралися представники різних гілок влади, бізнесу (мецената), громади (з протилежними точками зору на проблему), експерти у галузі архітектури, містобудування й науковці. Усі вони вимушені були регулярно бачитися і вчитися чути й розуміти одне одного.

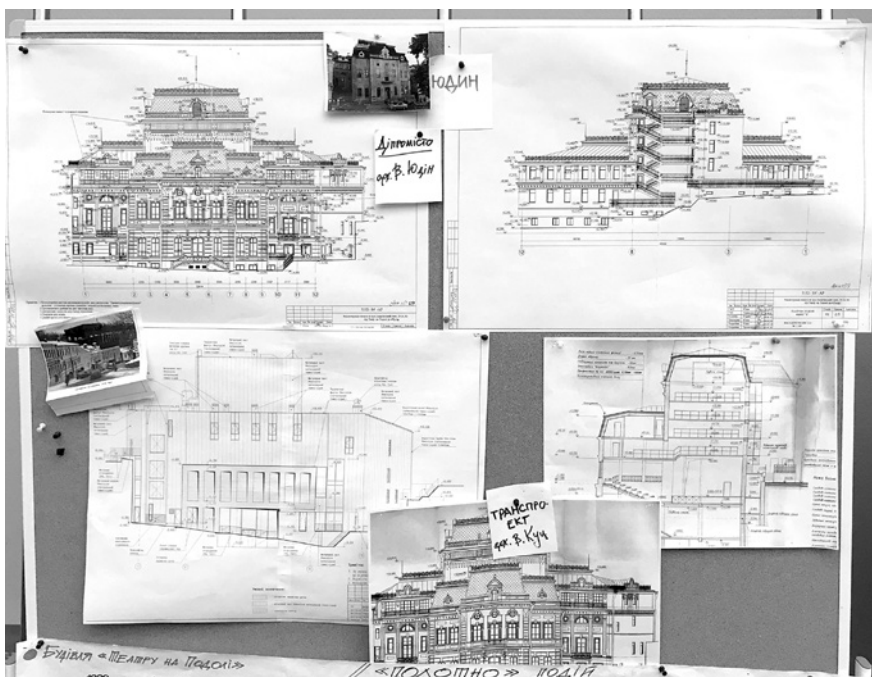
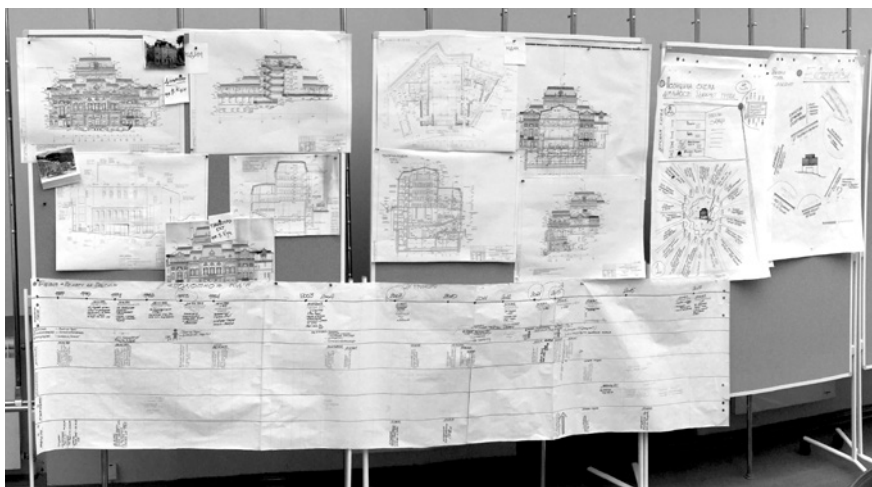
Експеримент супроводжувався науково-методологічним забезпеченням. З метою зняття особистісних непорозумінь, конфліктів і виведення членів групи на рівень конструктивної роботи, всі змісти, які висловлювалися, фіксувалися й аналізувалися на загальному екрані (на аркушах паперу, що вивішувалися на стендах). У підсумку, спільними зусиллями можна було б дійти до виваженого й зрозумілого всім рішення проблеми у правовому полі. Але — за однієї умови: якби всі сторони мали спільний намір. Однак дійсні наміри у членів групи були принципово відмінними, що сповна віддзеркалювалося у кількості відвідувань засідань кожним з них.

Перший намір — попри громадський супротив і діяльність Робочої групи завершити будівельні й опоряджувальні роботи на Андріївському узвозі, 20-А й ввести об'єкт в експлуатацію. Носії цього наміру: представники різних гілок влади, замовника (Театр на Подолі) й театральної спільноти, які в частині громади (не згідно з об'єктом нерухомості, який постав на Андріївському, далі — громада-2) чомусь вбачали якихось «ворогів мистецтва» та носіїв «бюрократичних перепон». Носіями першого наміру є також частина громади міста (далі — громада-1), для якої театральної об'єкт на Андріївському узвозі є значним явищем мистецтва сучасної архітектури.

Другий намір — розібратися у витках проблеми, дослідити етапи і проаналізувати причини, що призвели до її виникнення. А також — вийти у правове поле і там знайти зрозуміле й виважене рішення. Над цим напружено працювали представники громади-2, експерти та науковці, які регулярно відвідували всі засідання, аналізували етапи прийняття рішень, проектних розробок, будівництва тощо. Вимагали від замовника документи, які підтверджують законні підстави проведених проектних та будівельних робіт, надійність зведених конструкцій тощо. Водночас із діяльністю Робочої групи порядок проведення проектних та будівельних робіт на будівництві фахово досліджувала Національна спілка архітекторів України, що надала Експертний звіт із викладом значного обсягу порушень чинного законодавства у сфері містобудування та архітектури.

В епіцентрі суспільної уваги чи не вперше виявилися архітектори — автори проектів будівлі театру різних періодів (В. Юдін, В. Куц, О. Дроздов). У підрадянську добу ім'я архітекторів, авторів будівель і споруд, не називалося, фіксувалася лише назва проектної організації та прізвище її директора. Таким чином, із свідомості людей вихолощувалася доцільність знання імен авторів. Варто сподіватися, що цій «утаємниченості» покладено край й архітектори будуть відігравати належну роль у суспільному житті.

Експеримент із взаємодії був складним і болісним. Відмінність намірів обумовила тактичний розклад сил: ініціативно діяла частина групи, що досліджувала проблему. Всі змістовні нароби фіксувалися на загальному екрані з метою виведення

«Екран» з результатами діяльності Робочої групи.

Демонстрація проектів архітекторів, авторів театральної будівлі різних етапів

всіх членів Робочої групи на рівень неупередженого бачення проблеми та пошуку шляхів її вирішення. Однак піднятися на цей щабель не вдалося, оскільки від цієї активності боронилася інша частина групи, захищаючи честь мундиру й очікуючи на застосування адміністративного інструменту — введення будівлі в експлуатацію владним чином. Не було дотримано принципів і цінностей діяльності Робочої групи, проголошених на початку роботи, оскільки різним виявилось й розуміння етичних питань.

Позитивним результатом експерименту слід вважати той факт, що, попри всі розбіжності, членам Робочої групи вдалося дійти до взаєморозуміння стосовно змісту основних розділів «Висновків, пропозицій та рекомендацій». Згоди було досягнуто лише на трьох рівнях: держава Україна, місто Київ, Андріївський узвіз. На рівні — будівля Театру на Подолі — одностайності досягти не вдалося. Розмежування відбулося на принципових засадах: чи мали місце порушення при зведенні будівлі театру, чи їх не було.

Унаслідок нехтування діяльністю Робочої групи, думкою частини громади міста й застосування владного адміністративного інструменту (дочасного введення об'єкту в експлуатацію) замість обґрунтованого введення будівлі у правове поле, напруга в суспільстві посилювалася, проблема тільки поглибилася та її наслідки стали непрогнозованими. Дієвці, дотичні до виникнення й посилення цієї проблеми, припустимо, зазнали репутаційних втрат.

Унеможливлення виникнення подібних конфліктних ситуацій у майбутньому ймовірно лише шляхом публічної комунікації влади, експертів, громадськості та бізнесу при розробці й реалізації містобудівних та архітектурних проектів, особливо на цінних історико-культурних та природних територіях. А також — за умов наявності всієї необхідної містобудівної науково-проектної документації, у т. ч. з визначенням меж і режимів використання території та охоронних зон пам'яток містобудування і архітектури; міського положення про меценатську діяльність тощо. Досвід діяльності Робочої групи можна вважати підґрунтям для подальшого розгортання різних форматів комунікації і взаємодії між різними гілками влади, державними інституціями, громадськими організаціями, бізнесовими структурами, професійними об'єднаннями тощо.

Експеримент під назвою «Діяльність Робочої групи із пошуку шляхів врегулювання ситуації навколо будівлі Театру на Подолі у Києві» переконливо засвідчив незворотність розгортання процесу формування громадянського суспільства в Україні і, зокрема, становлення міської громади Києва, які набувають соціально-політичної суб'єктності. Це означає здатність спільноти бути повноправним й активним діячем у соціально-політичному просторі, у ситуаціях взаємодії з іншими суб'єктами, вирішальним чином впливати на ухвалення суспільно важливих рішень.

Насамкінець — пропонуємо авторський мистецький погляд на досліджувану проблему у вигляді сценарію театральної вистави у трьох частинах під назвою «Артикул А і Б на Андріївському узвозі, 20»¹, оскільки ця мета-вистава за силою справжніх, довготривалих емоцій, грою пристрастей значно перевершує весь репертуар Київського академічного драматичного «Театру на Подолі». На відміну від професійно поданої вистави, яку споглядає обмежене коло у глядацькій залі, в «Артикула» кількість глядачів не обмежена ні часом, ні простором і, мабуть, сягає тисяч зацікавлених. Такому тривалому аншлагу може позаздрити ледь не кожен театр у світі.

Артикул А і Б на Андріївському узвозі, 20

Дійові особи:

АРТИКУЛ — головний герой вистави.

БАЖАННЯ — Той, Хто опікується Артикулом.

МІСТО — Вічне Місто на р. Дніпро.

НАРОД — населення Міста, носій різних прагнень.

ГРОМАДА — громадяни міста, яким болить його доля.

ГРОМАДА-1 — частина громади, залюблена в Артикула.

ГРОМАДА-2 — інша частина громади, носій «бюрократичних перепон» на шляху соціальної легалізації Артикула.

ВЛАДА — Той, Хто бажає одноосібно вирішувати все за Громаду, без врахування її думки.

ЧАРІВНИК-МЕЦЕНАТ — солодкий благодійник.

КИЯНИН — залюблений у своє місто корінний містянин.

КОНСИЛІУМ — зібрання фахівців різних галузей з метою пошуку шляхів вирішення проблеми.

ПРЕОБРАЖЕНСЬКИЙ — професор, світова знаменитість, фахівець з експериментів над ДНК.

МЕР — мер міста.

ГАРАНТ — перша особа Держави.

Замовники, Генпроектувальники, Перший і Другий Архітектори, Генпідрядники, Профі-1, Профі-2.

Головний герой «вистави» — Артикул, він же — будівля Театру, яка постійно зазнає трансформацій. Ці видозміни обумовлює Бажання (або Той, Хто опікується

¹ Артикул (*лат. articulus* — розділ, частина) — тип виробу, товару, а також його цифрове та літерне позначення.

Артикулом), здійснитися яким сприяють Влада та Чарівник-Меценат. Безтурботному, щасливому зростанню й подальшому життю Артикула несподівано заважає Громада-2, а Громада-1 широко радіє й пишається своїм Артикулом.

Розглянемо основні сюжетні лінії. Перша — це зростання Бажання, що втілюється у видозмінах Артикула. Друга лінія — здійснення Бажання та його наслідки. Тут, крім Влади і Чарівника-Мецената, з'являються й інші дійові особи: Замовники, Генпроектувальники, Перший і Другий Архітектори, Генпідрядники. Однією з головних дійових осіб є Народ, який спочатку мовчить, а потім враз стає Громадою-1 й Громадою-2.

У другій сюжетній лінії активно діють професіонали, з яких Профі-1 постійно «оперують» Артикула за бажанням Бажання, а Профі-2 професійно висловлюються про те, чому так в жодному разі робити не слід.

Дія 1. Усе почалося зі зростання Бажання. Спершу це було дуже маленьке Бажання зразка 1989 року: тільки ремонт й пристосування під адміністративно-службові потреби Театру, тобто легке косметичне омолодження двоповерхового «дідуса» на Андріївському узвозі, 20-А. Невдовзі відбувається значний стрибок Бажання, підтриманий Владою: а чому Артикул має бути тільки адміністративно-службовим? А не зробити б його повноцінно театральним? І якось непомітно у 1992 році старожил Андріївського узвозу, 20-А зникає і на його законній житловій площі починає проектно проростати Артикул-новоділ з рисами, начебто притаманними «дідусеві» та всій його антикварно-нерухомій рідні на Андріївському узвозі. «Бабусі» на Андріївському, 20-Б, з якою він щасливо прожив багато років, поталанило вціліти, отримати пенсійний статус пам'ятки місцевого значення й надалі насолоджуватися життям, приймаючи гостей у своїй театральній вітальні.

Вельми скромна територія «спочилого в Бозі» андріївського «дідуса» перетворюється на експериментальний майданчик дій з Артикулом. Свій мистецький потенціал виявляють Генпроектувальник-1 і Перший Архітектор. Проект коригують кілька разів, піддають численним експертизам, дозволам на будівництво. Через обмежені можливості Влади «вирощування» Артикула відбувається роками, надзвичайно повільно, то з деяким пожвавленням, то призупиненням через брак коштів.

2015 року на велике прагнення Бажання з'являється солодкий Чарівник-Меценат, і Артикул отримує новий шанс на життя. Оновлюються всі виконавці, Генпроектувальник-2 і Другий Архітектор змінюють генетичний код Артикула.

Артикул зі зміненою ДНК вирощують утаємничено від Народу (певно, хочуть зробити Народу приємну несподіванку). Над цим натхненно працюють Профі-1. Водночас Профі-2 стурбовано діагностують дії з Артикулом як проростання ракової пухлини, яку негайно треба видалити, щоб метастази не розійшлися й остаточно не зруйнували містобудівну антикварну перлину Києва.

Коли «дарунок» оприлюднюється, Народ вмить поділяється на Громаду-1 і Громаду-2.

Дія 2. Громада-1 із задоволенням сприймає подарунок, мовляв, а чому б і не народитися на Андріївському такому ось Артикулу-бешкетнику, сучасному, модерновому, який став би викликом усієї андріївській рідні? Вічна проблема: батьки і діти ...

Громада-2 відчула щось недобре напередодні урочистого зняття покривала з Артикула наприкінці 2016-го й забила на сполох. Тривожні передчуття справдилися: Артикул зі зміненою ДНК Андріївського узвозу для них виявився естетичною потворою.

Впродовж усього процесу змінювалися всі, хто здійснював трансформації Артикула: Замовники, Генпроектувальники та Генпідрядники. Драматичний сюжет з порушенням авторських прав розгорнувся між Першим та Другим Архітекторами. Профі-1 взагалі не розуміють, у чому справа, а для Профі-2 — це поправлення професійної честі, що вимагає сатисфакції.

Під час буремних подій навколо Артикула формується група жалісливих громадян, щиро стурбованих долею новонародженого, деякі з них з власної ініціативи розробляють варіанти поліпшень Артикула терапевтичними методами.

Через правову невизначеність Артикул не може отримати «свідоцтво про народження» й законну поштову адресу свого мешкання. Мер публічно дає Громаді слово, що без висновку Консиліуму Артикул не буде визнано дієздатним. Збирається загальноміський Консиліум, який розглядає: хто є батьками Артикула, чи перебували вони в законному шлюбі та що робити з «немовляем»? Справа виявляється вельми складною: як визначити батьківство та його законність? У якому вигляді й соціальному статусі можливе подальше існування ново-явленого Артикула?

Водночас неповноправний Артикул запрошує до себе неповнолітніх та дорослих із запамороченою свідомістю на гучні вечірки. Ці утаємничені від усіх, хто шукає шляхи введення Артикула у правове поле суспільного життя, святкування «зі сльозами на очах», викликають надзвичайне занепокоєння Громади-2 та стурбованість Консиліуму: як діагностувати виявлену хворобу? Як віднайти шляхи введення Артикула у правове поле? Адже ця загрозна хвороба невідома цивілізованому світу, де не тільки з повагою ставляться до законів і норм суспільного буття, а ще й дотримуються їх! За першими зовнішніми ознаками це нагадує підрадянську «шариковщину». Але яким чином Поліграф Поліграфович міг інфікувати Артикула? Однак це Андріївський узвіз, тут усяке буває ... А тут ще й фанати містичного Гоголя, залюблені в Артикула, збиралися у нього погостювати ...

Консиліум терміново перебирає варіанти протоколів лікування ...

Дія 3. Напружено працює Консиліум, вивчаючи лабораторні аналізи Артикула, досліджуючи всі етапи трансформацій його генетичного коду. Обговорюються різні варіанти — від паліативного рішення про довічне утримання неповноправного Артикула Чарівником-Меценатом, до хірургічного видалення внесених у тіло Артикула невизначених елементів ДНК (як ракових пухлин). Для консультацій запрошують світову знаменитість — професора Преображенського, який приїздить до Києва й оселяється на Андріївському узвозі, 13. Професор вимушений констатувати надзвичайну складність даного випадку. Під час обстеження пацієнта Артикула професору Преображенському стає зле, що відразу віддзеркалюється загрозливими тріщинами на батьківській садибі Преображенських.

Раптово на сцену виходить Гарант, який, немов би розрубуючи гордіїв вузол, солодко виголошує промову про геройську боротьбу Мера з тими, хто чинив бюрократичні перепони на шляху входження Артикула в суспільне життя. Потім урочисто проголошує Артикула дієздатним й під гучні аплодисменти видає йому ключі від довгоочікуваного помешкання на Андріївському узвозі. На святі присутні Мер (який начебто забув про своє публічне слово), «останні» батьки і найближчі родичі, друзі та прихильники Артикула.

Фінальна сцена вистави. Останнє зібрання Консиліуму. Всі оніміли. На обличчях одних — невимовна пихата радість: «наша взяла! нарешті ми їх перемогли!» На обличчях інших членів Консиліуму — вираз шоку і німе питання: «навіщо ми півроку так напружено працювали, шукаючи виважене рішення проблеми, коли слово Мера нічого не варте?».

І в цій тиші гучно на все Місто лунає голос корінного Киянина: «Панове, ви довго розмовляли-розмовляли, а я так і не зрозумів, що буде зроблено з оцією потворою на Андріївському узвозі? Що відтепер буде з Андріївським узвозом, з МОЇМ КИЄВОМ?!?!».

Утаємничено мовчить, уважно спостерігаючи за тим, що відбувається, найближча «сусідка» Артикула — Замкова гора.

Завіса не опускається...

Література

1. Емельяненко Я. Беда на Андреевском спуске. URL: <https://www.facebook.com/groups/andriivskiyi.descent/> (дата обращения: 28.11. 2017).
2. Віталій Кличко про театр на Подолі: «Архітектурний ансамбль Андріївського узвозу повинен бути збережений». URL: <http://kievcity.gov.ua/news/45008.html> (дата звернення: 28.11. 2017).

3. *Савченко О.* Старушки с имплантами. Олег Дроздов о киевской архитектуре и борьбе с понтами. URL: <https://focus.ua/culture/363347/> (дата обращения: 28.11. 2017).
4. Архитектор эмоционально прокомментировал скандал вокруг театра на Подоле. URL: <http://kiev.segodnya.ua/kpeople/arhitektor-emocionalno-prokommentiroval-skandal-vokrug-teatra-na-podole-775303.html> (дата обращения: 28.11. 2017).
5. *Юдин В.* Строительство театра на Подоле — это мошенничество за бюджетные деньги. URL: http://ru.golos.ua/suspilstvo/v_yudin_stroitelstvo_teatra_na_podole_eto_moshennichestvo_za_byudjetnyie_dengi_9034 (дата обращения: 28.11. 2017).
6. Театр на Андреевском спуске. URL: <https://petrimazepa.com/theater.html> (дата обращения: 28.11. 2017).
7. *Сведин А.* Квартал В-14 на Подоле // Архитектура СССР. 1989. № 1–2. С. 28–43.

References

1. *Emelianenko Ia.* Beda na Andreevskom spuske [Emelianenko Ia. Calamity at the Andriyivskiy descend]. URL: <https://www.facebook.com/groups/andriivskiyi.descend/> (last accessed: 28.11. 2017).
2. *Vitalii Klychko* pro teatr na Podoli: «Arkhitekturnyi ansambl Andriivskoho uzvozu povynen buty zberezhenyi» [Vitalii Klychko on the Podil theatre, «Architectural ansamble of the Andriyivskiy descend should be kept intact»]. URL: <http://kievcity.gov.ua/news/45008.html> (last accessed: 28.11. 2017).
3. *Savchenko O.* Starushki s implantami. Oleg Drozdov o kievsko arhitekture i borbe s pontami [Savchenko O. Old ladies with the implants. Oleg Drozdov on Kyiv architecture and fight with swaggar]. URL: <https://focus.ua/culture/363347/> (last accessed: 28.11. 2017).
4. *Arhitektor emocionalno prokommentiroval skandal vokrug teatra na Podole* [The architect emotionally comments the scandal around the Podil theatre]. URL: <http://kiev.segodnya.ua/kpeople/arhitektor-emocionalno-prokommentiroval-skandal-vokrug-teatra-na-podole-775303.html> (last accessed: 28.11. 2017).
5. *Iudin V.* Stroitelstvo teatra na Podole — eto moshennichestvo za biudjetnye dengi [Iudin V. Renovation of the POdil theatre is a fraud funded by taxpayers' money]. URL: http://ru.golos.ua/suspilstvo/v_yudin_stroitelstvo_teatra_na_podole_eto_moshennichestvo_za_byudjetnyie_dengi_9034 (last accessed: 28.11. 2017).
6. *Teatr na Andreevskom spuske* [Theatre at the Andriyivskiy descend]. URL: <https://petrimazepa.com/theater.html> (last accessed: 28.11. 2017).
7. *Sedin A.* Kvartal V-14 na Podole [Sedin A. V-14 block at Podil] // *Arhitektura SSSR* [USSR architecture]. 1989. No. 1–2. S. 28–43.

Наталія Николаевна Кондель-Перминова
Метатеатр на Подоле в Киеве

Аннотация. Исследуются истоки и причины проблемной ситуации, возникшей в Киеве в конце 2016 — начале 2017 годов относительно нового здания Театра на Подоле на Андреевском спуске. Топ-новость всколыхнула общественность, поскольку своевременного информирования о том, что именно строится, не проводилось, и разделила ее на противоположные стороны. Возникли классические вопросы: Кто виноват? Что делать? Причины проблемы, которые носят системный характер, в соответствии с развитием событий распределяются на три периода. По четырем уровням (государство Украина, город Киев, Андреевский спуск, новое здание театра) излагаются результаты деятельности Рабочей группы (членом которой была автор) по поиску взвешенного и ответственного решения проблемы.

Обосновывается предложение о создании урбанистического бюро «Офис развития Андреевского спуска» как пилотного городского проекта развития депрессивных территорий. В конце подается авторский художественный взгляд на проблему в виде сценария театрального спектакля в двух частях.

Ключевые слова: здание театра, конфликт, Андреевский спуск, историческая среда, общественность.

Natalya M. Kondel-Perminova
Podil Metatheater in Kyiv

Summary. This article explores the origins and causes of problem situation which arose in Kyiv in late 2016 — early 2017 with a new Theater building in Andrew's descent, Podil. Top news stringed society and divided city community on opposite sides because of non-informing about what was being built. There two classic questions raised: Who is to blame? What shall we do? According to events elaboration the causes of problems were divided into three periods. Four levels (Ukraine as country, Kyiv as city, Andrew's downhill, new theater building) results present Working Group job (where author was participating in) were there were a purpose to find balanced and responsible solution of the problem. The proposal was to create Urban Development Bureau and name it «Development Office of Andrew's Descent» which could be a pilot urban development project for depressed territories. As the result we can read an author's artistic view of the problem, presented in form of theatrical performance script in two parts.

Keywords: theater building, conflict, Andrew's descent, historical environment, community.